

Aanwijzingen voor de kandidaat:

- 1 Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.
- 2 Voordat de cd wordt gestart, krijg je tien minuten de tijd om het vragenboekje in te zien.
- 3 De vragen moet je in het vragenboekje beantwoorden.
- 4 Na vraag 26 heb je een pauze van vijf minuten.
- 5 Antwoorden moeten met inkt zijn geschreven.

Aanwijzingen voor de surveillant:

- 1 Er zijn twee cd's. Tien minuten na het begin van het examen moet worden gestart met cd 1 - track 1.
- 2 De cd moet worden stilgezet na vraag 26 (vijf minuten); daarna wordt verder gegaan met cd 2 - track 1.

Eindexamen muziek havo 2005-I

havovwo.nl

J.H. Schein - Wir gläuben all an einen Gott

cd1 track 2

De vragen 1 t/m 12 gaan over de koraalmelodie 'Wir gläuben all an einen Gott' van Martin Luther (1483-1546) en een meerstemmige bewerking daarvan van Johann Hermann Schein (1586-1639).

De vragen 1 t/m 3 gaan over de éénstemmige koraalmelodie.

Het eerste deel van de koraalmelodie is afgedrukt, maar op twee plaatsen is een voorteken weggelaten.

Wir gläu - ben all an ei - nen Gott, Schöp - fer Him - mels und der Er - den,
der sich zum Va - ter ge - ben hat, das wir sei - ne Kin - der wer - den.

2p 1 Noteer de twee ontbrekende voortekens voor de betreffende noten.

1p 2 Geef de technische term voor de manier van samengaan van de koorstemmen.
Je hoort het fragment drie keer.

.....

cd1 track 3

Van één zin uit het vervolg staat de melodie hieronder onvolledig afgedrukt.

2p 3 Noteer met uitsluitend halve noten de rest van de melodie. De twee voortekens zijn gegeven.

Je hoort het fragment vier keer.

Al - lem Un - fall will er weh - ren

cd1 track 4

De volgende vragen gaan over de bewerking van Schein. Hierin klinkt de koraalmelodie in lange notenwaarden in de mannenstemmen. Voorafgaand aan de inzet van de mannenstemmen zingen twee sopraangroepen virtueuze tegenstemmen, vaak gebaseerd op fragmenten van de koraalmelodie.

Je hoort het begin van deze bewerking, inclusief de inzet van de koraalmelodie, één keer.

2p 4 Welke twee instrumenten spelen de begeleiding?

1 2

1p 5 Hoe noemt men een dergelijke begeleidingsgroep in de Barok?

.....

Eindexamen muziek havo 2005-I

cd1 track 5

De eerste zin van de eenstemmige koraalmelodie staat nog eens afgedrukt.

We vergelijken deze melodie met die uit de bewerking van Schein (gezongen door de tenoren).

- 1p **6** Noem één verschil tussen de twee melodieën. Ga bij je antwoord uit van de melodie van het tweede fragment en laat het (niet genoteerde) voorteken en het tempo buiten beschouwing. *Je hoort eerst de koraalmelodie, daarna de bewerking van Schein, en dit twee keer.*

.....

cd1 track 6

De sopranen zingen vier keer de zin 'Schöpfer Himmels und der Erden'. Bij elk van de vier keren imiteert de tweede sopraanpartij de eerste sopraanpartij.

- 2p **7** Geef in onderstaand schema met kruisjes aan of de onderstaande beweringen over de inzetten van de sopraanpartijen waar zijn. *Je hoort het fragment drie keer.*

	<u>waar</u>	<u>niet waar</u>

De inzet van de tweede sopraanpartij is steeds op dezelfde toonhoogte als die van de eerste sopraanpartij.

De tweede sopraanpartij zet steeds op hetzelfde moment na de eerste sopraanpartij in.

cd1 track 7

Je hoort het zojuist beluisterde fragment nog drie keer.

- 1p **8** Welk van de vier zinnen is de laagste?

.....

- 1p **9** Waarin verschilt de vierde zin van de eerste drie zinnen, gelet op het slot van de zin?

.....

cd1 track 8

In het volgende fragment wordt de tekst 'Er will uns allzeit ernähren' gezongen.

- 2p **10** Geef de term voor de polyfone schrijfwijze van de vrouwenstemmen in de eerste helft van het fragment.

.....

Geef de term voor het samengaan van de vrouwenstemmen in de tweede helft van het fragment.

.....

Je hoort het fragment drie keer.

Eindexamen muziek havo 2005-I

havovwo.nl

cd1 track 13

Je hoort twee keer het begin van het eerste couplet.

- 1p **15** Welke twee dezelfde blaasinstrumenten maken deel uit van de begeleiding gedurende de eerste vijf maten?

.....

- 1p **16** Welke twee dezelfde instrumenten blijven over in de begeleiding na die vijf maten?

.....

cd1 track 14

Je hoort het eind van het eerste couplet en het begin van het tweede refrein. Tussen deze twee onderdelen wordt door de viool een zogenaamde cadens gespeeld, in dit geval een korte.

- 1p **17** Wat is hier de functie van deze cadens?

Je hoort het fragment twee keer.

.....

cd1 track 15

Je hoort drie keer het eind van een ander couplet en het begin van het daaropvolgende refrein. Ook tussen deze twee onderdelen wordt een cadens gespeeld.

- 2p **18** Beschrijf de opbouw van deze cadens. Richt je antwoord op de melodische lijn.

eerst

daarna

cd1 track 16

Je hoort een gedeelte van het volgende couplet.

- 1p **19** In wat voor toonsoort begint het fragment en in wat voor toonsoort eindigt het?

(Omcirkel het juiste alternatief.)

Je hoort het fragment drie keer.

begin in eindigt in

A	majeur	majeur
B	majeur	mineur
C	mineur	majeur
D	mineur	mineur

cd1 track 17

De tot nu toe beluisterde refreinen bestonden steeds uit vier zinnen (a - b - a' - c). Je hoort nu het laatste refrein. Mozart heeft dit laatste refrein voorzien van een uitbreiding. Bovendien wordt één van de vier zinnen nog eens herhaald en worden er na de laatste zin enkele slotmaten toegevoegd.

- 1p **20** Welk van onderstaande schema's geeft de vorm van dit refrein juist weer?

(Omcirkel het juiste alternatief.)

Je hoort het fragment twee keer.

A	a - b - a' - uitbreiding - a - c - slot
B	a - b - a' - uitbreiding - b - c - slot
C	a - b - a' - uitbreiding - a' - c - slot

Eindexamen muziek havo 2005-I

havovwo.nl

■ Dave Stewart - Lily was here

cd1 track 18

De vragen 21 t/m 26 gaan over de compositie 'Lily was here'. Dit is de titelsong van de gelijknamige Nederlandse speelfilm uit 1989. De saxofoonpartij wordt gespeeld door Candy Dulfer.

Deze compositie is gebaseerd op een vast akkoordenschema, het zogenaamde chorus. Dit chorus bestaat telkens uit acht maten.

Je hoort een gedeelte van de intro drie keer. Hierin wordt een compleet chorus van acht maten gespeeld. De akkoorden worden door de synthesizer gespeeld.

1p **21** Uit hoeveel onderling verschillende akkoorden bestaat dit schema?

.....

cd1 track 19

Na de intro wordt het thema gespeeld. De gitaarpartij hieruit staat afgedrukt.

2p **22** Het thema kenmerkt zich door twee dalende intervallen. Deze zijn met haken aangegeven. Benoem deze twee intervallen.

1 2

1p **23** In welke toonsoort staat dit thema?
Je hoort het fragment twee keer.

.....

cd1 track 20

In het thema speelt de saxofoon twee keer na de gitaar.

2p **24** Beschrijf voor zowel de eerste als de tweede keer de relatie tussen de gitaarmelodie en de saxofoonmelodie. Ga bij je antwoord uit van de saxofoonmelodie.
Je hoort het fragment nog twee keer.

eerste keer

tweede keer

cd1 track 21

Van een ander chorus staat de gitaarpartij afgedrukt.

1p **25** Geef de technische term voor het ritmische verschijnsel dat bijna voortdurend optreedt in deze gitaarpartij.
Je hoort het fragment één keer.

.....

Eindexamen muziek havo 2005-I

havovwo.nl

cd2 track 4

Je hoort een ander fragment drie keer.

In het begin is de meerstemmigheid anders dan in het tweede gedeelte.

2p **30** Beschrijf dit verschil.

begin

tweede gedeelte

cd2 track 5

Je hoort een fragment uit de doorwerking één keer.

Hierin wordt thema 1 gespeeld in F majeur. De melodie staat afgedrukt, maar zonder voorteken(s).

1p **31** Noteer vooraan bij de sleutel het/de juiste voorteken(s).

cd2 track 6

Je hoort drie keer de bij vraag 31 afgedrukte melodie met het vervolg.

In dit vervolg vindt in de verschillende partijen verwerking plaats van het met een haak aangegeven motief.

2p **32** Noem twee manieren waarop dit motief wordt verwerkt.

1

2

cd2 track 7

In het volgende fragment wordt spanning opgebouwd.

3p **33** Noem drie manieren waarop dat gebeurt. Laat de dynamiek buiten beschouwing.

Je hoort het fragment drie keer.

1

2

3

cd2 track 8

In het slot wordt onderstaand motief vijf keer op verschillende toonhoogtes gespeeld.

Bij de tweede en vierde keer gebeurt dit door twee instrumenten, bij de overige keren door één instrument.

3p **34** Noteer in het onderstaande schema welke instrumenten achtereenvolgens dit motief spelen. Drie instrumenten zijn reeds ingevuld.

Je hoort het fragment vier keer.

1	2 klarinet en hobo	3	4 klarinet en	5

C. Ives - Tom sails away

cd2 track 9

De vragen 35 t/m 42 gaan over het lied 'Tom sails away' (1917) van de Amerikaanse componist Charles Ives (1874-1954).

Dit lied met pianobegeleiding is een van Ives' 'Three Songs of the War', liederen geïnspireerd op de Eerste Wereldoorlog. Het gaat over verschillende jeugdherinneringen, waaronder het moment dat Tom naar het front vertrekt.

De partituur van het begin staat afgedrukt.

1 2 3 4

slowly and quietly
pp

Scenes from my childhood are with me, I'm

ppp
slowly

ten.

in the lot behind our house up on the hill,
a little faster
pp

Je hoort drie keer het gedeelte tot aan de haak. In het pianovoorspel wordt, zij het op andere toonhoogtes, vooruitgegrepen op het begin van de zangmelodie.

- 2p 35 Omcirkel in maat 1 in de melodelijn van de pianopartij de melodienoten die overeenkomen met de zangmelodie van maat 2.

cd2 track 10

Van het bij vraag 35 afgedrukte fragment hoor je het gedeelte vanaf maat 2. In de pianopartij komen veel *arpeggio*'s voor. (Bij een *arpeggio* worden de tonen van een akkoord niet tegelijk, maar na elkaar gespeeld.)

Een aantal *arpeggio*'s staat uitgeschreven. Deze zijn aangegeven met pijlen.

- 2p 36 Geef in het notenvoorbeeld van vraag 35 met pijlen aan waar eveneens *arpeggio*'s worden gespeeld.

Je hoort het fragment drie keer.

Eindexamen muziek havo 2005-I

havovwo.nl

cd2 track 11

Je hoort de eerste vijf regels van het lied twee keer. De tekst staat afgedrukt.

- 1 Scenes from my childhood are with me,
- 2 I'm in the lot behind our house upon the hill,
- 3 A spring day's sun is setting,
- 4 Mother with Tom in her arms is coming towards the garden;
- 5 The lettuce rows are showing green.

Vanaf regel 4 verandert het karakter van de muziek.

Het ritme (zangmelodie en begeleiding) is in de regels 1 en 2 anders dan in de regels 4 en 5.

2p **37** Beschrijf het ritme in de regels 1 en 2 en in de regels 4 en 5.

regels 1 en 2

regels 4 en 5

cd2 track 12

Je hoort de regels 4 en 5 van het zojuist beluisterde fragment nog twee keer.

In de pianopartij wordt telkens dezelfde bastoon gespeeld.

1p **38** Geef de technische term voor een dergelijke gelijkblijvende toon in de bas.

.....

cd2 track 13

Je hoort eerst het begin van het zojuist beluisterde fragment, daarna een regel uit het vervolg. Van beide regels staat de tekst afgedrukt.

Mother with Tom in her arms is coming towards the garden

Thinner grows the smoke o'er the town

De eerste regel van de zangmelodie is gebaseerd op het afgedrukte melodische motief.

Ook de tweede regel maakt gebruik van dit motief.

1p **39** Noem een verschil tussen beide regels, gelet op het gebruik van dit motief.

Ga bij je antwoord uit van de tweede regel en laat het ritme buiten beschouwing.

Je hoort eerst regel 1, daarna regel 2, en dit drie keer.

.....

cd2 track 14

Van een volgend fragment staat de tekst afgedrukt.

'Tis after six, the whistles have blown,
The milk train's gone down the valley
Daddy is coming up the hill from the mill

Zowel in de zangmelodie als in de pianobegeleiding wordt de tekst 'Daddy is coming up the hill from the mill' benadrukt.

1p **40** Noem óf voor de zangmelodie óf voor de pianobegeleiding één manier waarop dit gebeurt.

Een antwoord als 'het wordt luider' is niet voldoende.

Je hoort het fragment drie keer.

.....

Eindexamen muziek havo 2005-I

havovwo.nl

cd2 track 15

Je hoort het vervolg twee keer. Hierin wordt de tekst 'We run down the lane to meet him' gezongen.

- 1p 41 Geef de technische term voor de manier waarop de zangmelodie en de bovenstem van de piano zich ten opzichte van elkaar bewegen.
-

cd2 track 16

Het volgende fragment gaat over de herinnering aan het vertrek van Tom. De tekst staat afgedrukt.

But today! Today Tom sailed away for - for over there, over there, over there.

Je hoort dit gedeelte eerst ter oriëntatie.

Je hoort nu het laatste gedeelte drie keer. (Het is een halve toon lager genoteerd dan het klinkt.)

- 1p 42 Welk van de onderstaande notenvoorbeelden geeft juist weer wat er wordt gezongen? (Omcirkel het juiste alternatief.)

for o - ver there, o - ver there, o - ver there!

A

B

C

D

Shakira - Objection (tango)

cd2 track 17

De vragen 43 t/m 51 gaan over het nummer 'Objection' van Shakira.

Je hoort de intro twee keer.

- 2p 43 Welke twee instrumenten spelen hier naast het slaginstrument en de bas?

1 2

Eindexamen muziek havo 2005-I

cd2 track 18

De melodie van het eind van de intro staat afgedrukt.

- 1p **44** Wat is de toonsoort?
Je hoort het fragment één keer.

.....

cd2 track 19

Je hoort de bij vraag 44 afgedrukte melodie, gevolgd door een overgang en daarna een snel gedeelte.

- 2p **45** Noem twee manieren waarop de *overgang* wordt gerealiseerd.
Je hoort het fragment drie keer.

1

2

cd2 track 20

Je hoort twee keer het begin van couplet 1.

Hierin wordt de zang afgewisseld met een gitaarmelodie. De begeleiding bij deze melodieën verschilt.

- 2p **46** Noem een verschil tussen de begeleiding bij de zangmelodie en die bij de gitaarmelodie.

begeleiding bij de zang

begeleiding bij de gitaarmelodie

cd2 track 21

Je hoort twee keer het refrein. De tekst staat afgedrukt.

- 1 Objection I don't want to be the exception, - to get a bit of your attention
- 2 Love is for free and I'm not your mother, - but you don't even bother
- 3 Objection I'm tired of this triangle, - got dizzy dancing tango
- 4 I'm falling apart in your hands again, - no way, I've got to get away

De zangmelodie van regel 4 verschilt van die van de regels 1 t/m 3.

Wat betreft de begeleiding vertonen alle vier regels duidelijk overeenkomsten, zoals de instrumentatie en het ritme.

- 1p **47** Noem nog een overeenkomst tussen de begeleiding in -met name het eerste gedeelte van- deze vier regels.

.....

Eindexamen muziek havo 2005-I

havovwo.nl

cd2 track 22

Je hoort het zojuist beluisterde refrein gevolgd door een tussenspel, daarna hetzelfde refrein en tussenspel in een andere uitvoering van Shakira, en dit twee keer.

- 2p **48** Noem voor zowel het refrein als het tussenspel één verschil tussen beide uitvoeringen. Ga bij je antwoord uit van de tweede uitvoering en laat de dynamiek buiten beschouwing.

refrein

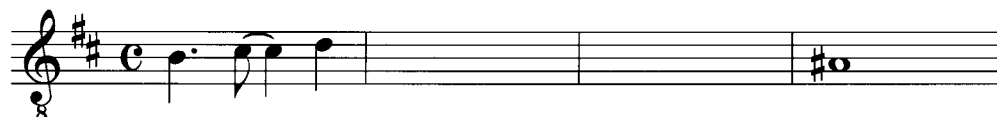
tussenspel

cd2 track 23

In de bridge wordt twee keer een gitaarmelodie gespeeld. De melodie van de eerste keer staat afgedrukt.

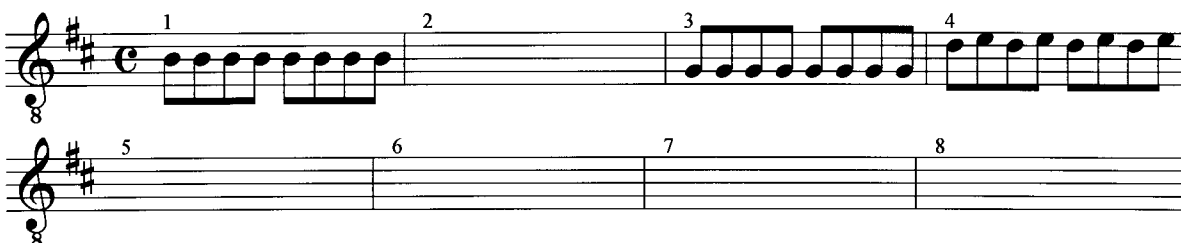
Van de tweede keer staat de melodie onvolledig afgedrukt.

- 2p **49** Noteer de ontbrekende noten van de gitaarmelodie (toonhoogte en ritme). *Je hoort het fragment drie keer.*

cd2 track 24

Van het volgende fragment staat de melodie van de gitaar onvolledig afgedrukt.

In elke maat, uitgezonderd maat 4, speelt de gitaar acht achtste noten op dezelfde toonhoogte.

- 2p **50** Noteer de ontbrekende noten. Het is voldoende per maat alleen de eerste achtste noot te noteren. *Je hoort het fragment vier keer.*

cd2 track 25

Je hoort twee keer het slot van het nummer.

Hierin speelt de accordeon vier keer een zin van steeds vier maten.

- 1p **51** ■ Speelt de accordeon in de maten 1 en 2, respectievelijk de maten 3 en 4 van de zin meestal op de sterke of op de zwakke maatdelen? (Omcirkel het juiste alternatief.)

maat 1 en 2

maat 3 en 4

A	op de sterke maatdelen	op de sterke maatdelen
B	op de sterke maatdelen	op de zwakke maatdelen
C	op de zwakke maatdelen	op de sterke maatdelen
D	op de zwakke maatdelen	op de zwakke maatdelen